

N:o 342.

Af Herr A. W. Uhr: Om åtskilliga ändringar i gällande Riksdagsordning.

Det kan måhända för många förefalla oväntadt, att jag, som, efter hvad allmänt lärers vara känt, så väl i 1862 års Konstitutions-Utskott, som, efter samma riksdag, såsom ledamot i den af åtskillige reformvänner tillsatta reformkomité, arbetade för antagande af förslaget till nuvarande Riksdags-ordning, så snart kommer med motion till ändring deruti, men jag har alltid sträfvat att få det *bästa möjliga*, och om än vår nu gällande Riksdags-ordning icke är till alla delar den *bästa* man velat önska, så var förslaget dertill åtminstone det bästa man kunde hoppas såsom *möjligt* att alla fyra Stånden skulle bifalla, hvilket de äfven gjorde, till stor glädje för hela landet. Förslagets fel och brister hafva blifvit framhållna så väl af reservanter i Konstitutions-Utskottet, som äfven derefter af åtskillige skriftställare, och är det under önskan och förhoppning om rättelse, som jag nu vill fästa uppmärksamheten på ett af dessa fel; § 14 i nu gällande Riksdags-ordning bestämmer nemligen ett streck, och det är detta som af så många, och det med rätta, blifvit klandradt.

En aktad ledamot i förutnämnda Utskott yttrar, i sin reservation emot ifrågavarande förslag, i afseende på Andra Kammaren: »Att de hufvudsakligaste anmärkningarne deremot ligga i de olika förmögenhetsvilkor, som stadgat för jordegare och för andra medborgare, och hvilken olikhet, till stöd hvarför de nuvarande förhållandena åberopats, ej synes hafva någon giltig grund, men i alla fall svårligen kan gifva denna Kamnare någon mindre rörlig karakter, än den eljest skulle haft. Tvärtom skulle man kunna tro, att, om *alla förmögenhetsvilkor uteslutits* och endast stadgats: att *en hvar, som betalade bevillning, vore till denna Kamnare*

Bih. till Riksd. Prot. 1869. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 24 Häft.

valberättigad, så skulle de nu utestängda klasser, hvilka derigenom undfått politiska rättigheter, kunnat, åtminstone så vidt landet angår, bilda en helsosam motvigt mot dem, som nu komma att derstädes få ett allt för stort inflytande. I fråga om städerna kunna utan tvifvel valmännen redan enligt förslaget blifva tillräckligt radikala, så att någon olägenhet, om man eljest anser någon deri ligga, ej vore att befara af en sådan valrättens utsträckning, som här ofvan omnämnes.»

Åtskilliga andra reservanter förenade sig bland annat om följande: »Utan tvifvel måste nemligen förslaget syftemål vara att å ena sidan bereda representationsrätt åt de hittills orepresenterade i så vidsträckt mån, som med Statens säkerhet kan vara förenlig, och att å andra sidan komma ifrån både stånd och klasser. Och likväl har man med det första penndraget ej mindre öfverkörsat representationsrätten för ett mycket stort antal hittills representerade besutne hemmanssegare å landet samt jord- och fastighetsegare med flere i städerna, än ock åtskiljt tvänne klasser, nemligen fastighetsegare och icke fastighetsegare, tilläggande den förra representationsrätt för ett kapital, som med allenast 200 R:dr R:mt öfverstiger den *årliga inkomst*, som af den sednare erfordras. Allt detta oakadt har man likväl, synnerligen vid antagande af det omedelbara valsättet, gifvit så mycket på hand åt den demokrati, man velat utesluta, att man på de införda censusbestämmelserna vore frestad att tillämpa den bekanta Ehrensvärdska frågan: Kolonner! Hvad gören I här?»

Men om sålunda penningstrecket för det närvarande innebär sina motsägelser, så pekar det äfven på vådor för framtiden. Godtycklighetens princip är ett svagt värn för en representations bestånd; och 1,000 R:dr fastighetsvärde eller 800 R:dr årlig inkomst såsom vilkor för valrätt och valbarhet är intet annat än *godtycke*. Den saknar all inre styrka och skall derföre stå i grundlagen såsom en utmaning till de uteslutna demokratiska elementerna, att försöka dess utplånande. När stormen emot den på sådan grund uppförda byggnaden begynner — och den kan icke länge uteblifva — så faller den, *ty den var byggd på sanden.*»

Och vidare heter det längre fram i samma reservation: »Tager man åter i betraktande den föreslagna representationen för landsbygden i och för sig, så möter der en stor olikhet med den nuvarande. Enligt gällande Riksdags-ordning är hvarje *inom häradet boende och besutne hemmanssegare* af allmogen valberättigad och valbar; men enligt förslaget tillkomma sådana rättigheter allenast den, »hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom till ett taxeringsvärde af

minst 1,000 R:dr eller för lifstid eller för minst 5 år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde ej understigande 6,000 R:dr.» Öfverallt inom riket, men synnerligast inom de provinser, der hemmansklyfningen till en nästan otrolig grad fortgått, komma således sannolikt hundratals medborgare *under strecket*, hvilka hittills egt representationsrätt. Förlusten både för dem sjelfva och för staten är *måhända* icke stor. De aldrafleste sålunda uteslutne hafva *möjligen* aldrig af sådan rätt sig begagnat; men ett förslag till representationsförändring, hvars ena hufvudsakliga motiv vill vara att *utsträcka* representationsrätten, kan icke sägas hafva med tillräcklig omtänksamhet afvägt de närvarande förhållandena, om det *beröfvar en enda* medborgare den representationsrätt han eger, och hvilken han icke genom eget förvällande förverkat. Annorlunda har man i Norge förfarit, der hvarje egare af matrikulerad jord, utan allt afseende på dess värde, är både valberättigad och valbar.»

I Norges grundlag lyder 50 § som följer:

Röstberättigade äro blott de Norske medborgare, som hafva fyllt 25 år, hafva varit bosatte i landet 5 år, uppehålla sig der och antingen:

- a) äro eller hafva varit embetsmän;
- b) på landet ega, eller på längre tid än 5 år hafva arrenderat i mantal satt jord; de som i Finnmarken hafva varit rättighetsmän i 5 år och fyllt sina 25 år;
- c) äro köpstadsborgare, eller i köpstad eller by ega gård eller jord, hvars ränta är åtminstone 600 R:dr R:mt.

§ 52 Rösträtt suspenderas a) b).

§ 53 Rösträtt förloras a) b) c) d).

I Danmarks Riksdags-ordning § 35 heter det:

Valrätt till Folktinget har hvarje välfrejdad man, som har infödingsrätt, när han fyllt sitt 30 år, så vida han ej:

- a) utan att hafva egen hushållning, står i privat tjänst;
- b) åtnjuter eller har åtnjutit understöd af fattigväsendet, som icke blifvit vare sig eftergifvet eller återbetalt;
- c) icke eger råda öfver sin egendom;
- d) icke har hatt fast hemvist under ett år i den valkrets eller i den stad, hvori han uppehåller sig vid den tid valet försiggår.

Undantagena äro i dessa båda länder ungefär desamma som hos oss, icke så rättigheterna; i dessa länder har man tagit steget fullt ut, i deras grundlagar finnes icke den inskränkning som i vår; i dem har man icke såsom hos oss gjort penningen till värdemätare på människor; i dessa våra grannländer har man insett, att man kan vara lika god

menniska, älska sitt fosterland lika högt, och vara lika angelägen att välja de bästa och mest lämpliga riksdagsombud som de, hvilka ega en större förmögenhet eller större årlig inkomst; månne förhållandet kan vara annorlunda i vårt land? Jag tror det icke, hvadan, för att bereda rättvisa åt alla, det måhända kunde vara lämpligt att blott föreslå,

att ur 14 § Riksdags-ordningen måtte utgå allt som handlar om inskränkning af valfriheten, hvarefter §:n helt enkelt skulle komma att lyda:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens angelägenheter röstberättigad man, hvilken erlägger bevillning till Staten.

Men som äfven häremot blifvit gjord den anmärkningen att grundlagen derigenom är beroende af kommunallag, hvilken lätt kan ändras, och som denna anmärkning är fullkomligt befogad och riktig, ty ehuru man visserligen icke kan gå så långt som denne anmärkare, nemligen att antaga som en möjlighet, att det i kommunallag skulle kunna komma att föreskrifvas, att endast vissa personer eller klasser skulle blifva röstberättigade i kommunerna, så måste dock medgifvas att sådana förändringar kunna ske i den kommunala rösträtten, att valrätten till Riksdagsombud derigenom blefve antingen för mycket inskränkt, eller för långt utsträckt, så hemställer jag, om icke följande mera oberoende och bestämmande, och dock till syftet lika ordalag vore mer lämpliga?

Valrätt tillkommer hvarje Svensk man, som fyllt 21 år och sedan minst ett år varit i valdistriktet mantalsskrifven; dock må valrätt ej utöfvas af:

- a) Gemenskapen vid Rikets landt- och sjöförsvär, då den är i garnison förlagd eller till tjänstgöring sammandragen;
- b) Lagstadt tjenstehjon, som icke har egen hushållning;
- c) Den som njuter understöd af fattigvården, eller
- d) står under förmynderskap; eller
- e) sin egendom till borgenärens förnöjande afträdt och icke gitter visa, att han i laga ordning blifvit ifrån deras kraf befriad; eller
- f) genom laga kraft vunnen dom är för groft och vanfnejdande brott under framtiden ställd; eller
- g) icke minst under de tre sednast förflutna åren innehaft Svensk medborgarrätt; eller
- h) står i främmande magts tjenst; eller
- i) eger medborgarrätt i främmande land.

I ny § torde böra tilläggas:

Den, som genom laga kraft vunnen dom blifvit förklarad ovärdig medborgerligt förtroende, eller att föra andras talan, eller att i rikets tjänst vidare nyttjas, eller blifvit för groft och vanfrejdande brott sakfälld, hafve sin rösträtt (valrätt) för alltid förverkat. Lag samma vare om den som blifvit förvunnen att vid elektors- eller riksdagsmannaval hafva emot vedergällning afgifvit sin röst eller på sådant sätt värfvat andras.

Stockholm i Februari 1869.

A. W. Uhr.

N:o 343.

Af Herr S. A. Hedlund: Med förslag till ändringar i Tryckfrihets-förordningen.

Man har jemfört tryckfriheten med ljuset och har använt denna bild så, att lika litet som ljuset bör släckas derföre att eldfara kan deraf uppstå, lika litet bör tryckfriheten underkastas några band för de missbruks skull, som kunna dermed bedrifvas. Denna jemförelse är icke exakt, och alltså blir den slutföljd, som deraf drages, icke riktig. Det är det offentliga ordet som är ljuset, och friheten att begagna det samma motsvarar friheten att begagna ljuset. Men denna sednare är ej obegränsad. Den, som använder ljuset till att åvägabringa eldsvåda, blir derför straffad. Så måste äfven friheten att begagna det offentliga ordet vara underkastad samma lag som friheten att begagna all annan magt eller kraft, det är den lag, som bjuder att ingen annans frihet må varda kränkt eller förorättad. Häri ligger all frihets begränsning; häri ligger äfven Statens säkerhet och det allmänna rättstillståndets trygghet.